

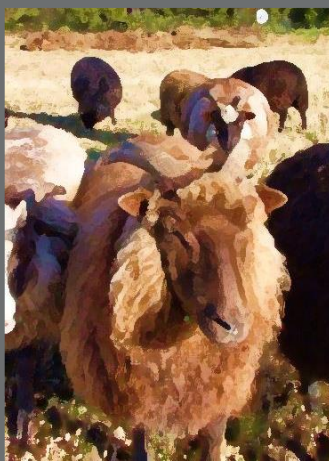
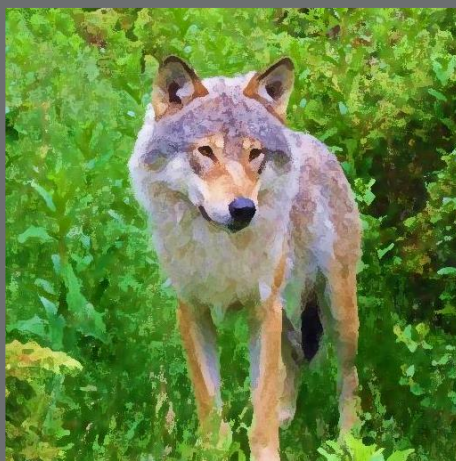

Fylkesmannen
i Oslo og Akershus

Beitedyr og rovdyr

Samordnet informasjon for 2015

Oslo og Akershus

Et enkelt oppslagsverk

Stortinget har bestemt at både beitedyr og rovdyr skal prioriteres i Oslo og Akershus. Rovviltforvaltningen skal bidra til å håndtere den utfordrende, todelte målsettingen i rovviltpolitikken på en god måte.

Det kan være en utfordring å holde oversikt over hvem som har ansvar for hva i rovviltforvaltningen. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har mange oppgaver knyttet til både rovvilt og beitenæring, og har derfor valgt å lage dette enkle oppslagsverket for beitenæringen og andre med interesse for de store rovdirene. Vi har her samlet informasjon fra flere offentlige aktører om viktige tema innen forvaltning av rovvilt. Kontakt-

informasjon til den som har ansvaret hos det offentlige finner du på baksiden. Heftet oppdateres årlig og sendes til alle saueiere i Oslo og Akershus.

Todelt målsetting

Det skal sikres bærekraftige rovviltbestander, og en fortsatt aktiv og allsidig bruk av utmarksressursene og levende lokalsamfunn.

Det skal legges vekt på økt forutsigbarhet for alle som berøres av rovviltpolitikken, økt lokal aksept, reduserte tap av husdyr og tamrein og økt alminneliggjøring av rovviltforvaltningen gjennom å åpne for nye former for felling av rovvilt når bestandssituasjonen tillater dette.

[Les mer om rovviltforliket på regjeringen.no](http://regjeringen.no)

Viktig informasjon

SMS-varsling

Dersom du ønsker det, kan du bestille SMS-varsling når det skjer viktige hendelser vedrørende rovvilt. Dette gjøres på rovviltnemndas nettside: <http://prosjekt.fylkesmannen.no/rovreg4>

Bruk beredskapstelefonen

Fylkesmannen har en beredskapstelefon som brukes ved akutte rovvilthendelser.

I beitesesongen er telefonen døgnbemannet:

971 35 265

Hvem har ansvar for hva?

Aktører med ansvar og oppgaver i rovviltforvaltningen:

Rovviltnemnda: I Norge forvaltes rovdyr i åtte regioner. Fylkene Oslo, Akershus og Østfold utgjør region 4. Hver region har en rovviltnemnd. I region 4 består den av politikere fra fylkesting og byråd. Nemnda skal sørge for at rovdirene forvaltes slik at antallet dyr er så nær regionens bestandsmål som mulig. Nemnda har ansvar for å utarbeide en regional forvaltningsplan for rovvilt, prioritere forebyggende og konfliktdempende virkemidler og gi kvoter for de ulike jakt- og fellingsregimer for rovvilt. Fylkesmannen i Oslo og Akershus er sekretariat for nemnda i region 4. Sekretariatet drifter nemnda og har en faglig rådgivingsfunksjon.

Fylkesmannen har oppgaver knyttet til kunnskap om forekomster og bestander av fredet rovvilt. Fylkesmannen gir ved behov fellings-tillatelse på fredet rovvilt som gjør skade. Embetet behandler også søknader om erstatning for husdyr tatt av fredet rovvilt, søknader om forebyggende og konfliktdempende tiltak, og tiltak i beiteområder.

Statens naturoppsyn har oppgaver knyttet til oppsyn, dokumentasjon og kartlegging vedrørende store rovdyr. De skaffer dokumentasjon av mulige rovviltskader på husdyr, undersøker rovvilmeldinger og kartlegger bestandene av store rovdyr. Videre forebygger de faunakriminalitet, og de fører kontroll med lisensfelling og kvotejakt. De kan også bistå ved skadefelling og ettersøk av store rovdyr.

Kommunene har få oppgaver knyttet til forvaltning av rovvilt. De skal bistå husdynæringen med informasjon om forebyggende og konfliktdempende tiltak, og utbetale godtgjørelse for deltagelse ved skadefelling.

Mattilsynet har hovedansvar for å se til at dyrevelferdsloven blir fulgt. De har oppgaver knyttet til dyrevelferd på beite, og skal varsles om dyr som lider.

Forvaltningsplanen

Til grunn for arbeidet som gjøres med store rovdyr i regionen, ligger en forvaltningsplan som aktørene skal forholde seg til.

Bestandsmålet for rovvilt i region 4

Seks årlige ynglinger med gaupe.

Tre ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet for ulv i samarbeid med nemda i region 5, Hedmark.

Planen brukes ved vurderinger

Det er rovviltnemnda i region 4 som har utarbeidet den regionale forvaltningsplanen, som ble revidert og godkjent av nemnda i 2014. Planen bygger på de nasjonale målsettingene for de enkelte rovviltarter i regionen. I planen finnes konkrete retningslinjer for den geografiske arealdifferensieringen for regionen. Nemnda legger planen til grunn i vurdering av blant annet forebyggende og konfliktdependende tiltak.

[Planen kan leses i sin helhet på rovviltnemndas nettside.](#)

Tre forvaltningssoner i region 4

Rovviltregion 4 er delt inn i tre forvaltningsområder. Ved hjelp av disse differensieres det mellom hvor rovdyr eller husdyr skal prioriteres, og hvilke virkemidler innen rovviltfelling og forebyggende tiltak som skal brukes hvor. Områdeinndelingen henger sammen med hvor det er vedtatt ulvesone (forvaltningsområde 2 og 3).

Strategier i forvaltningsområde 1

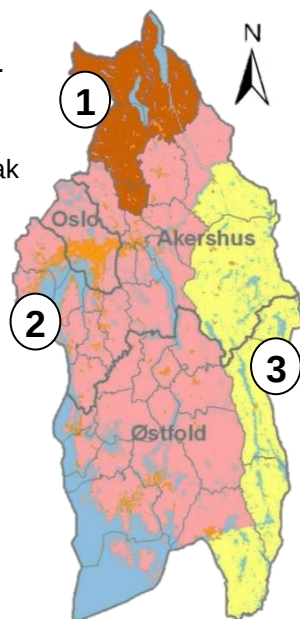
Innenfor området skal beitedyra prioriteres og rovvilttrykket reduseres.

Strategier i forvaltningsområde 2

Innenfor området skal rovviltet få utvikle seg mer naturlig i sammenheng med byttedyrtilgang og gode leveområder.

Strategier i forvaltningsområde 3

Innenfor området skal det totale rovvilttrykket reduseres ut fra hensynet til utmarksnæringen.

Beitenæringen

Husdyr på utmarksbeite er utsatt for angrep fra fredet rovvilt. Dette kan føre til tap av sau og gi negative konsekvenser for utnyttelsen av utmarksbeitene.

Foto: Magnar Haraldsen

Oslo og Akershus har lite sau sammenlignet med andre fylker. Antall bruk med sau har holdt seg stabilt på rundt 225 de siste årene. Beitebruken opprettholdes gjennom aktiv beiting på skogsbeite i utmark og ellers på inngjerdede arealer for å skjøtte kulturlandskapet og hindre gjengroing. Dette er i samsvar med nasjonale føringer, hvor det pekes på at beitebruk er en økologisk og økonomisk bærekraftig måte å bruke norske arealressurser til å produsere mat på, jf. [Stortingsmelding 9, 2011-2012](#).

Sau i Oslo og Akershus

Statistikk fra søknader om produksjonstilskudd ved utgangen av juli 2014 viste 22 595 søyer og lam i Akershus og 284 i Oslo. Tabellen viser fordelingen av antall bruk og fordelingen av sau innenfor og utenfor ulvesonen (les mer om ulvesonen under «[Arealdifferensiering](#)»):

Akershus	Prioriterte beiteområder utenfor ulvesone	Prioriterte rovviltområder innenfor ulvesone
Bruk med sau	107	118
Søyer	5 126	3 614
Lam	8 690	5 165
Søyer og lam	13 816	8 779

Asker og Bærum ligger innenfor ulvesonen og har 1 800 søyer og lam fordelt på 18 bruk. De fleste av sauene slippes på utmarksbeite i Vestmarka. Oslo ligger også innenfor ulvesonen og har 284 sauer fordelt på åtte bruk. Disse slippes ikke på utmarksbeite.

Organisert beitebruk

Organisert beitebruk er en ordning hvor beitebrukerne er organisert i forskjellige beitelag etter hvor de slipper dyr på utmarksbeite.

Ordningen gjelder for sau, storfe og geit. Målet med ordningen er å legge til rette for en mer rasjonell utnyttelse av utmarksbeite gjennom samarbeid, samt å redusere tap av dyr på beite til et minimum. Det er mulig å søke Fylkesmannen om tilskudd til drift av beitelaget og til tiltak i beiteområder.

I 2010 var det på landsbasis registrert 896 beitelag med til sammen 1,52 millioner sau, 65 000 storfe og 16 600 geit. Dette utgjør om lag 80 prosent av sauene, 30 prosent av storfeet og 30 prosent av geitene som beiter i utmark.

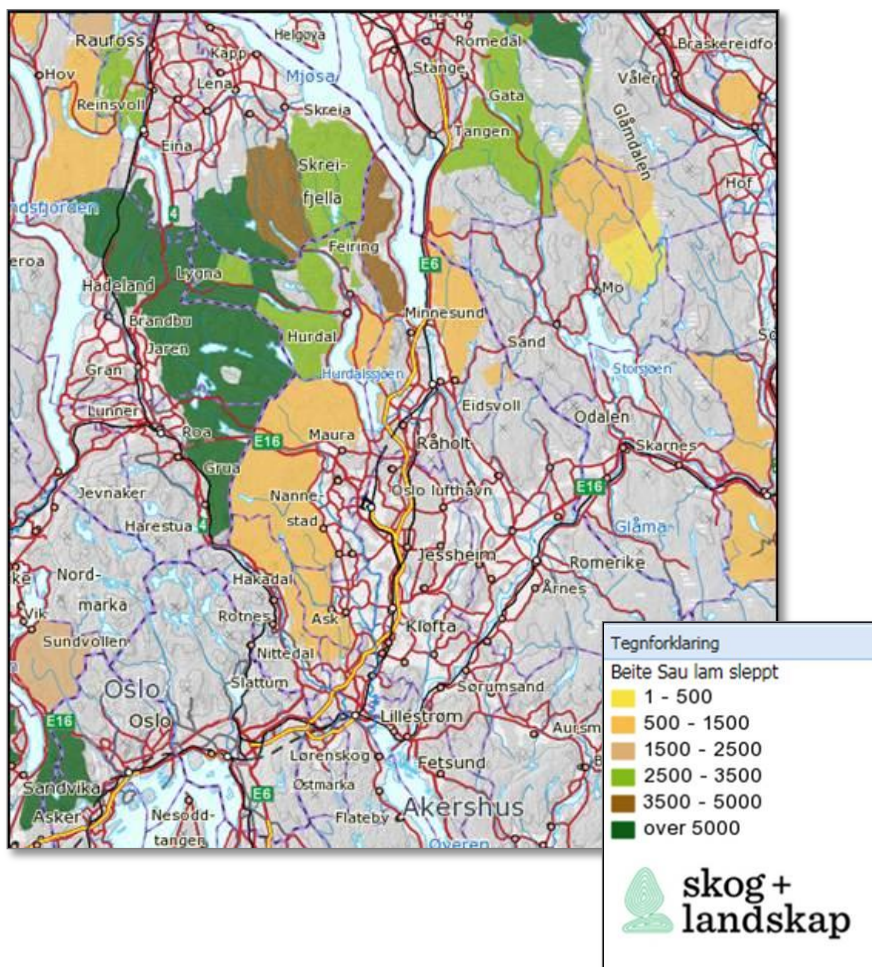
I Akershus er det registrert syv sauebeitelag og to storfebeitelag. Felles for beitelagene i Akershus, er at sauene beiter over fylkesgrensene og blander seg med sau fra Hedmark, Oppland og Buskerud. Siden år 2002 er mellom 12 000 og 15 000 dyr sluppet på utmarksbeite i Akershus. Eidsvoll er den største beitekommunen og slipper nærmere 7000 dyr i utmarka.

Tabellen viser registrerte sauebeitelag og antall dyr sluppet per beitelag:

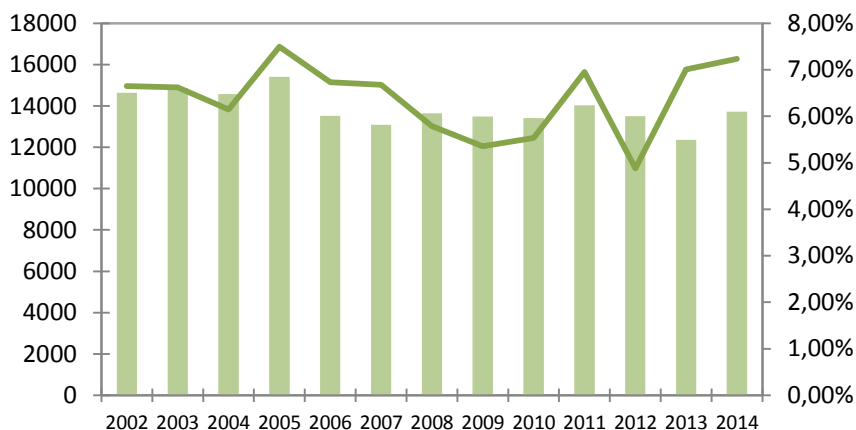
Beite-/sankelag - utmark	2014	2013
Akershus fbl., Enebakk	0	0
Vestmarka beitedriftslag	1 146	1 011
Eidsvoll sankelag BA	2 923	2 541
Feiring sankelag	3 819	3 504
Hurdal sauebeitelag	3 081	2 846
Nannestad sankelag	1 795	1 483
Gjerdrum sankelag	892	977
Sum beitedyr	13 656	12 362

Det er store forskjeller i beitepraksis i Akershus. Tradisjonell utmarksbeiting foregår kun nord- og nordvest i regionen. Ellers går sauene på mindre, inngjerdede kulturlandskapsområder med blanding av innmark og mindre skogarealer.

Kartutsnittet under viser registrerte utmarksbeiteområder og tetthet av beitedyr innenfor disse:

Figuren viser antall sau sluppet på utmarksbeite i Akershus i perioden 2002-2014. Oversikten viser også totalt antall tapte sauer (alle typer tap, ikke bare til rovdyr) vist i prosent av totalt antall dyr sluppet på beite:

Arealdifferensiering – prioriterte områder for ulv og for beitenæring

Ulvesonen i Akershus deler fylket i prioriterte rovviltområder og prioriterte beiteområder. Med unntak av utmarksbeitene i Asker, Bærum og Enebakk sammenfaller grensen med områder der det foregår tradisjonell utmarksbeiting og der beitedyra går på innmark. Dyreeierne har gjennom lang tids bruk opparbeidet beiterett i disse utmarksområdene utenfor ulvesonen.

Alle prioriterte beiteområder i Akershus krysser fylkesgrensene til Buskerud, Oppland og Hedmark. Det er sterke beitebruksinteresser i Vestmarka mot Buskerud og på Øvre Romerike mot Oppland og Hedmark.

Overvåking av beitedyr på utmarksbeite

Rovviltnemnda og Fylkesmannen ser på bruk av elektronisk overvåking av husdyr som et viktig verktøy for utnyttelse av utmarksbeite og vern av husdyr mot rovviltsskader. Sporingsutstyret kan ha både direkte og indirekte effekt på tapene til rovvilt. Derfor er tilskudd til investering i utstyr et høyt prioritert forebyggende tiltak.

Det finnes to typer sporingsenheter med litt ulike egenskaper på markedet; Telespor sine GPRS-terminaler, såkalte «radiobjeller», som er avhengig av mobilnettet, og «Find My Sheep», som er satellittbasert og dermed ikke avhengig av mobildekning. I Akershus er hovedsakelig Telespor sine sporingsenheter tatt i bruk.

Elektronisk overvåking gir god nytteeffekt i saueholdet. Det gir et mer effektivt tilsyn, bedre dyrevelferd og det styrker beredskapen mot rovdyrskader. Nytteeffekten øker dersom radiobjeller kombineres med andre tiltak, som ekstraordinært tilsyn og bruk av kadaverhund med mer.

I Akershus er det fylkeslaget [Akershus Sau og Geit](#) som står som eier og organisator av sporingsutstyret. Fylkeslaget søker om tilskuddsmidler og leier ut sporingsenhetene til beitebrukerne etter bestemte kriterier. En slik organisering er valgt av hensyn til høy pris på utstyret, behovet for kompetansespredning og for å sikre tilfredsstillende

utnyttelse. Beiteområder som er mest utsatt, eller der en kan forvente at beitedyr blir utsatt for rovviltangrep, skal prioriteres. I 2014 var det i Akershus registrert 1318 sporingsenheter i bruk, fordelt på 53 sauebesetninger.

Slik kan en lammenode se ut.

Ved akutte skadesituasjoner kan det søkes om midler

Dersom det er behov for å sette i verk forebyggende tiltak, skal beitelagslederen så fort som mulig kontakte Fylkesmannen på [beredskapstelefonen](#). Fylkesmannen vil da i samråd med beitelagslederen vurdere og avtale aktuelle tiltak og eventuelt tilskuddsbeløp, som midler til ekstraordinært tilsyn eller akutt tidlig sankning med mer. Avtalt tilskudd må ligge innenfor fastsatt budsjett. Etter at beitelagsleder har gjort nødvendige avklaringer med Fylkesmannen må beitelaget straks søke forebyggende og konfliktdependende tilskudd under fanen for akutte tiltak på rovviltportalens nettsider. Fylkesmannen kan ikke i ettertid gi økonomisk støtte til tiltak det ikke er søkt om.

Ved søknad om ekstraordinært tilsyn

I en akutt skadesituasjon er iverksetting av ekstraordinært tilsyn et aktuelt tiltak. Dette kan være tiltak som vakthold eller manngard med mer. Slikt tilsyn skal komme i tillegg til det ordinære tilsynet og det utvidede tilsynet. Det er viktig å kunne dokumentere tidsbruk og gjennomføring. Beitelaget skal rapportere:

- kadaverfunn med mer
- hvem som deltok i tilsynet, og når
- antall timer brukt per deltaker
- antall kjørte kilometer

Søknad sendes via [Miljødirektoratets elektroniske søknadsportal](#).

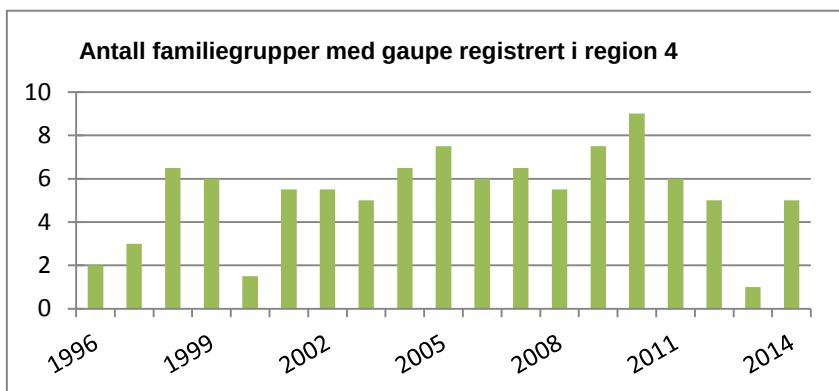
Foto: Magnar Haraldsen.

Forekomst og utbredelse

Det er fast forekomst av ulv og gaupe i Oslo og Akershus. Jerv og bjørn besøker fylkene bare av og til.

Gaupe

Siden tidlig på nittitallet har det vært en reproduserende gaupebestand i Oslo og Akershus. Bestanden har svingt fra under to registrerte familiegrupper i 2000 til ni i 2010. I 2014 ble det registrert fem familiegrupper. Dette er én familiegruppe mindre enn bestandsmålet i region 4, som er seks familiegrupper. I dag kan en treffe gaupa over alt i begge fylkene. Selv om det er vanlig å forbinde gaupe med de dype skoger, er det ikke uvanlig å møte den også i kulturlandskap. Gaupa har også vært innenfor hovedstadens grenser.

Av rovdypene er det gaupa som har tatt flest sau i Akershus. Som følge av kvotejakt, og en bevisst forvaltning, er gaupebestanden i de viktigste beiteområdene nå betydelig lavere enn før. Dette har igjen redusert tapet av sau betydelig. I 2015 er det gitt fellingstillatelse på to gauper. Én ble påkjørt av toget i Fet kommune i januar. Én ble skutt i Eidsvoll i februar.

Ulv

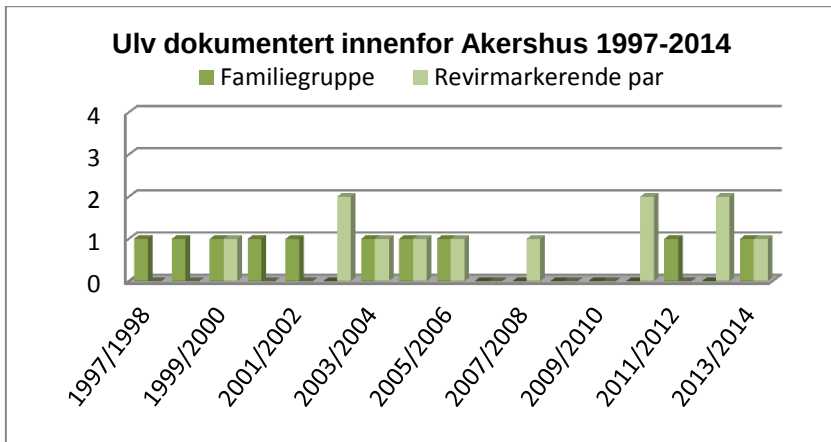
Ynglende ulv ble for første gang registrert i Akershus i 1997. To dyr hadde da vært observert i dette området i rundt ett års tid. Dette var første yngling i regionen på over hundre år. Siden har ulven etablert seg som et fast innslag i faunaen her. Bestanden har variert, men det har vært familiegupper med ulv de fleste årene siden 1997.

Våren 2013 var ynglende ulv også på plass i Østmarka i Oslo. I 2014/15 er det registrert én familieguppe i Østmarka, og to revirmarkerende par i grenseområdene mellom Aurskog-Høland, Hedmark og Sverige.

Bildet av denne ulven er tatt i kontrollerte omgivelser. Foto: Tea Turtumøygard

Årlig streifer også unge enkeltindivider gjennom regionen på søken etter eget revir. Disse har gjort betydelige skader på sau de siste årene, og både i 2012 og 2014 sto ulven for de fleste skadene på sau i Akershus. Starten på årets beitesesong preges også av flere ulveangrep.

Lisensjakt på ulv

Ulvebestandens størrelse reguleres ved lisensfelling, og ikke ved ordinær jakt. Lisensfelling er motivert ut fra behovet for å redusere skader på husdyr og tamrein. Dersom forvaltningen åpner for lisensfelling, fastsettes det en kvote for felling av et bestemt antall dyr innenfor et avgrenset område.

Det ble jaktåret 2014/15 åpnet for lisensfelling av seks ulv i Akershus utenfor ulvesonen og Hedmark. Fire ulver ble felt, alle i Hedmark.

Lisenskvoten for jaktsesongen 2015/16 er per juni 2015 satt til seks dyr. Vedtaket kan påklages, og er ikke endelig før dette heftet går i trykken. Endelig vedtak vil offentliggjøres på [rovviltnemndas nettside](http://rovviltnemndas.nettside) og på miljovedtak.no.

Kongeørn: Meld fra om observasjoner

For å få bedre kunnskap om bestanden av kongeørn i Norge, er det satt i gang et nasjonalt kartleggingsprosjekt. I Oslo og Akershus er det ikke registrert hekking, men det gjøres årlig observasjoner av kongeørn. I 2002 ble det i Eidsvoll registrert sau drept av kongeørn. Vi har mistanke om at kongeørn kan hekke i Akershus, og ønsker tips om både hekking og observasjoner av arten. Meldinger gis til oss på telefon 951 70 510.

Skadefelling

Dersom rovvilt gjør skade på eller dreper husdyr, kan Fylkesmannen av eget tiltak eller etter søknad iverksette skadefelling av fredet rovvilt.

Skadefellingskurs i 2014.

Fylkesmannen kan gi tillatelse til skadefelling innenfor den kvoten for betinget skadefelling som rovviltnemndene eller Miljødirektoratet har satt. Fellingstillatelse kan bare gis dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om arealdifferensiert forvaltning.

Før Fylkesmannen innvilger skadefelling skal det tas særlig hensyn til

- områdets betydning som beitemark
- skadenes omfang og utvikling
- potensialet for fremtidige skader
- muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak

Dersom det er mulig å gjennomføre forebyggende tiltak skal det normalt ikke gis tillatelse til skadefelling. Felling skal være rettet mot bestemte individer, samt være begrenset til et bestemt område, tidsrom og antall dyr. Det kan knyttes nærmere vilkår til fellingstillatelsen, som at bestemte typer dyr skal være unntatt, at felling skal foretas av nærmere bestemte personer, samt metoder for felling.

Skadefellingslag og godtgjørelse

Der det er opprettet kommunale skadefellingslag vil Fylkesmannen bruke disse. For deltagelse ved skadefelling gis det en godtgjørelse på kroner 187 per time, maksimum kroner 1400 per dag per person. Fylkesmannen fastsetter rammen for hvor mye som skal tildeles av midler ved hvert fellingsforsøk.

Søknad om skadefelling til Fylkesmannen

Det er rovviltnemnda som fastsetter hvor mange rovdyr Fylkesmannen kan gi skadefellingstillatelse på.

Søknad om skadefelling skal rettes til Fylkesmannen og være skriftlig. Bruk gjerne e-post, og ta kontakt via telefon slik at Fylkesmannen blir varslet så tidlig som mulig.

Dette bør være med i en søknad:

- Hvem som søker: navn, adresse, telefonnummer og e-post
- Hvilket beitelag og beiteområde søker tilhører
- Antall husdyr i det aktuelle beiteområdet
- Antall husdyr funnet skadet eller drept av rovvilt
- Hvilke rovdyr som har gjort skade, og når skaden først ble oppdaget
- Om det er iverksatt forebyggende tiltak for å hindre videre rovviltsskade
- Område det søkes skadefelling for og ønsket tidsrom for skadefelling
- Eventuelt utfyllende kommentarer og merknader

Skjema for søknad om skadefelling finnes på våre nettsider.

Søknad om skadefelling sendes på e-post til disse to adressene:
fmoarovviltberedskap@fylkesmannen.no;
fmoapostmottak@fylkesmannen.no

Det varsles også på beredskapstelefonen: 971 35 265

Kvote i region 4 for beitesesongen 2015

2 gauper

1 bjørn

1 jerv

5 ulver (i felleskap med region 5 - Hedmark)

Ulv felt på
skadefelling i
Hurdaal 2012

Midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak

Det kan søkes om midler til tiltak som kan virke forebyggende mot skader forårsaket av fredet rovvilt eller som kan være konfliktdempende.

Midler for 2015

Det er Fylkesmannen som fordeler midlene i Oslo og Akershus. I 2015 var rammen 1.625 000 kroner som fordeles på omsøkte tiltak. I tillegg er det bevilget 175 000 kroner til kjøp av tjenester, og 420 000 kroner til drift av rovviltneemnda i region 4.

Fordeling av midler i Oslo og Akershus 2006 – 2015 i millioner kroner

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Beløp	1, 050	1, 150	1, 325	2, 025	1, 600	1, 725	1, 900	2, 050	1, 800	1, 625

Forebyggende: Tiltak som forventes å redusere tapene, som rovdyravvisende gjerder, seinere slipp, tidlig nedsanking, flytting fra utmarksbeite til rovviltsikret innmarksbeite og elektronisk overvåking.

Konfliktdempende: Tiltak som gjør lokalsamfunn som berøres av rovvilt i bedre stand til å håndtere konflikter som artene kan skape, og som bidrar til økt kunnskap om og forståelse for rovvilt og rovviltforvaltning.

Prioriteringer

Av midlene til forebyggende og konfliktdempende tiltak er vel 760 000 kroner tildelt forebyggende tiltak og 500 000 kroner tildelt konfliktdempende tiltak. I tillegg er 400 000 kroner satt av til beredskap ved akutte rovvilthendelser i beitesesongen. Disse midlene skal dekke eventuelle skadefellingsforsøk, ekstraordinært tilsyn og andre akutte tiltak som er nødvendig for å redusere tap til rovvilt.

Fylkesmannen vil også innnevrende år støtte innkjøp av elektronisk sporingsutstyr til sau. I år støttes innkjøp og utprøving av lammenoder.

Fylkesmannen vil også i år gi støtte til de kommunale skadefellingslagene, slik at de kan øke sin kompetanse på felling av rovvilt som gjør skade på husdyr.

Søk midler
til konfliktdependende
og forebyggende
tiltak innen

15. februar

Også for akutte beredskapstiltak skal det sendes søknad via det elektroniske søknadssenteret. Her er det ingen frist, men søknaden skal som nevnt sendes så raskt som praktisk mulig ved akutte situasjoner.

Slik søker du midler

På Miljødirektoratets søknadssenter finner du oversikt over hvilke tiltak det kan søkes om. Her finnes også en veileder for hvordan du søker, og forskriftene som er knyttet opp til tiltakene kan leses her:

<https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

Ett av tiltakene det kan søkes midler til, er elektriske gjerder.

Erstatning

Når det er dokumentert eller er sannsynlighetsovervekt for at fredet rovvilt har drept eller forårsaket skade på husdyr, har eier etter søknad krav på erstatning for tap og kostnader knyttet til dette.

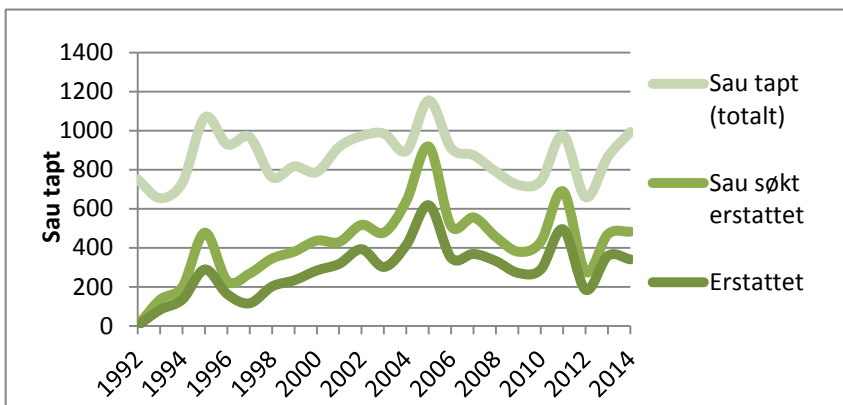
For å ha rett til erstatning må dyreeier

- ha rett til produksjonstillegg etter jordbruksavtalen, såfremt dyreeier ikke er en værring, sauavlsag eller tilsvarende
- ha fast bopel i Norge
- ha fremmet søknad via [Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter](#) innen fastsatt frist, som er **1. november**

Når du søker erstatning, er det viktig å huske følgende:

- **Legg ved kart** som viser hvilket beiteområde dyrene dine bruker.
- **Gi informasjon** om besetningsdata på individnivå, herunder data over tapte og skadde dyr.
- **Fordel tapet** på den rovviltarten du mener har tatt husdyrene dine.
- **Oppgi korrekt sone** for distriktstilskudd, da det er bestemmende for riktig erstatningsutregning.
- **Send gjerne med tilsynslogg.**

Det gjelder egne søknadsregler ved erstatning for hund som er drept eller skadet av rovvilt. Statens naturoppsyn skal undersøke hunden for at du skal ha rett på erstatning. For mer informasjon om dette, kontakt Fylkesmannen eller sjekk vår hjemmeside.

Tabellen viser antall sau som er tapt, søkt erstattet og erstattet.

Mattilsynet orienterer

Mattilsynet har forvaltningsansvar for dyrevelferden, og er opptatt av at husdyr skal komme ut på beite, noe som oppfattes som et dyrevelferdsmessig gode.

Dyrevelferd på beite

Bruk av utmarksbeite innebærer i seg selv en stor risiko for skader og sykdom som påfører dyra lidelser, og hvert år forsvinner et stort antall dyr på beite. Tapsårsakene kan være sykdom, parasitter eller forgiftninger, ulykker eller skader i forbindelse med vei, jernbane eller topografi, andre beiteforhold som er knyttet til fôr og vannkvalitet – og rovvilt. Rovvilt utgjør i mange områder en betydelig risiko for dyrevelferden. For å forebygge skader forårsaket av rovvilt samarbeider Mattilsynet tett med rovviltforvaltningen.

Dyreholders ansvar

Det er viktig at forholdene er så trygge som mulig for dyra. Du som dyreholder bør ha oversikt over dyrenes beitesituasjon. Å holde sau på beiter hvor det forventes høy risiko for dyrelidelse er i utgangspunktet å anse som et brudd på dyrevelferdsregelverket.

Dyreholder må alltid vurdere dyrenes beitedyktighet før de slippes på utmarksbeite. Dyrene skal være i god kondisjon – altså friske dyr i godt eller normalt hold. Lam skal slippes sammen med mora og være i stand til å følge med henne.

Det kreves også tilsyn i beiteperioden, minst én gang i uka. Hvis dyrene går over store områder, kan det kanskje organiseres samarbeid om tilsynet med andre dyreholdere?

Varsle Mattilsynet

Når dyreeier eller beitelag oppdager fredet rovvilt som utgjør en potensiell skaderisiko i områder prioritert for beiting, eller skaden allerede har skjedd, ber vi om at dette også varsles til Mattilsynets avdelingskontor. Varsling er viktig for at Mattilsynet skal få oversikt over

en skadesituasjon så tidlig som mulig og da kan bidra til å sette inn nødvendige forebyggende tiltak.

Kan gi påbud ved akutte situasjoner

I spesielle tilfeller ved akutte situasjoner relatert til utmarksbeite kan det være aktuelt at Mattilsynet fatter vedtak om økt tilsyn eller om å sanke dyrene og flytte dem ut av områder med høy risiko for uønskede hendelser. Dyreeier kan da være berettiget en kompensasjon for å dekke ekstra førkostnader på hjemmebeite. [Ta kontakt med Fylkesmannens landbruksavdeling](#) ved spørsmål om ordningen.

Overvåkning av skrapesjuke hos småfe

Mattilsynet minner om at det skal tas hjerneprøver av alle småfe eldre enn 18 måneder som kreperer eller avlives både på utmarksbeite og hjemme på gården. Det er Mattilsynet som utfører hjerneprøvene, som er et ledd i helseovervåkingen og prøvene er viktig for å dokumentere og opprettholde en god helsestatus i saue- og geiteholdet i Norge. Prøvetaking og undersøkelse er uten kostnader for dyreeier.

Foto: Magnar Haraldsen

Statens naturoppsyn (SNO)

Naturoppsynet dokumenterer skader forvoldt av rovdyr på husdyr, tamrein, bikuber og jakthunder, og registrerer og kartlegger rovdyrbestander.

Prosedyrer ved funn av kadaver

Finner du et kadaver av husdyr eller jakthund og du mistenker rovviltskade, skal det - **umiddelbart og uansett** kadaverets tilstand - meldes til rovviltkontakt hos Statens naturoppsyn. Oversikt over og kontakthinformatjon til disse står på side 23. Dersom din lokale rovviltkontakt ikke er tilgjengelig, kontakt den nærmeste i en annen region eller meld ifra direkte til SNO. Du kan også legge igjen mobilsva. Dersom eier ikke er med på undersøkelsen av husdyret, vil naturoppsynet informere eier om utfallet i etterkant. På bakgrunn av rovviltkontaktens rapport vil regionalt rovviltansvarlig hos naturoppsynet gi en endelig konklusjon. Konklusjonen blir lagt til grunn når Fylkesmannen behandler søknader om erstatning. Naturoppsynet holder Fylkesmannen orientert om skadesituasjonen gjennom beitesesongen. Alle kadaver og dokumenterte rovviltobservasjoner rapporteres i [Rovbase](#). For oppdatering om skadesituasjonen, se Rovbasen sin innsynsløsning via [Rovviltportalen](#).

Finne et kadaver?

- **Bruk av hund** er en fordel
- **Se etter aktivitet** fra åtsel fugl

Funnet et kadaver?

- **Meld ifra** umiddelbart til din rovviltkontakt, uansett kadaverets tilstand
- **Ta bilde** av kadaveret
- **Stedfest kadaveret** på kart eller ved hjelp av GPS – *viktig* for å slippe unødige ressursbruk til gjenfinning
- **Dekk til kadaveret** slik at åtselere ikke slipper til

Mulig skade meldes også

I forbindelse med behandling av erstatnings-søknader ser vi hvor viktig det er at alle funn av kadaver og kadaverrester, også ull og beinrester, er meldt til rovviltkontakten.

Varsling og rapportering av skader

For å få erstatning må dyreeier ha bidratt til at tapet avdekkes så tidlig som mulig. Straks et taps- eller skadetilfelle oppdages skal det, som nevnt, meldes til SNO. Alle kadavre skal i utgangspunktet undersøkes, også om det har vært skade i området før i sesongen. Det er ingen økonomisk begrensning for hvor mange kadavre som kan ses på.

Viktig datagrunnlag for forskning og forvaltning

Det er viktig at alle observasjoner, spor og sportegn av rovdyr meldes til en av våre rovviltkontakter så raskt som mulig. Rovviltkontakten kan da, etter fastsatte retningslinjer og instruksjer, dokumentere observasjonen slik at det blir registrert i det nasjonale overvåkningsprogrammet for store rovdyr. Alle innmeldte spor og synsobservasjoner loggføres av oss, og slik følger vi bestandssituasjonen. For at en observasjon skal ses på som dokumentert, kreves det normalt funn utover synsobservasjon, det vil si noe som kan undersøkes i felt, som spor på snø. Dersom det finnes gode bilder vedlagt meldingen vil det selvfølgelig være til god hjelp i dokumentasjonsarbeidet.

Dere hjelper oss å følge med på bestandssituasjonen. Vi takker for alle meldinger som kommer i løpet av året – dere gir viktige bidrag!

Mer informasjon

Det finnes mange gode nettsider med utfyllende informasjon, og vi har samlet noen av dem her:

- Rovviltnemnda i region 4: <http://prosjekt.fylkesmannen.no/rovreg4>
- Landbruksdirektoratet: slf.dep.no
- Miljødirektoratet.no
- NSG.no
- Nibio.no
- Fylkesmannen: www.fmoa.no
- Rovbase.no
- Rovdata.no
- Rovviltportalen.no
- Scandobs.no

Rovviltkontakter

Statens naturoppsyn har godt skolerte rovviltkontakter ansatt på timebasis for å utføre deler av

feltarbeidet ved dokumentasjon av skader og kartlegging av bestand.

De dokumenterer ved mistanke om rovdyrskade på bufe, og kontrollerer meldinger om spor og sportegn etter store rovdyr. Bruk dem aktivt om du mistenker at fredet rovvilt er involvert i situasjoner. De fleste er i annen jobb, og det kan ta tid før de kommer til stedet.

Rovviltkontaktenes dokumentasjon på skader er det viktigste grunnlaget for erstatningsbehandling hos Fylkesmannen.

Navn, adresse	Telefon	Ansvarsområde/kommuner
Gunnar Holt Nilsen, Harestua	901 79 771	Nordmarka og vestfylket, Oslo, Nittedal, Bærum og Asker
Hans Petter Klokkerengen, Eidsvoll	63 92 25 50 915 99 040	Øvre Romerike/ Romerike vest for Glomma
Carl Randin Klokkerengen, Eidsvoll	63 92 25 50 952 00 653	Øvre Romerike/ Romerike vest for Glomma
Ole Kristian Sauge, Lierfoss	63 86 43 90 913 63 204	Akershus øst for Glomma, Lørenskog og Rælingen
Arnkjell Johansen, Vestby	917 44 700	Akershus: Follokommunene og Oslo mot Østmarka Østfold: Hobøl, Våler, Skiptvet, Moss
John Sigmund Moen	69 85 92 81 926 68 821	Rømskog, Marker
Mats Finne, Eidsberg	924 32 531	Eidsberg, Marker, Askim, Trøgstad, Aurskog-Høland
Jan Lie, Rakkestad	69 22 98 85 901 72 258	Rakkestad, Skiptvedt, Marker, Aremark
Terese Charlotte Mo	930 01 518	Halden, Aremark, Sarpsborg, Fredrikstad
Haakon Haaverstad, Larkollen Naturoppsyn SNO	904 73 107	Sørøstre Østfold Rygge: Råde, Fredrikstad, Hvaler. Hele Østfold ved behov og Akershus
Jan H. Wilberg Regionansvarlig rovvilt SNO	62 97 11 88 916 74 730	Hele Oslo, Akershus og Østfold, informasjon og generelle spørsmål, kontakt med medier

Adresse:

Kontaktinformasjon

Navn	Telefon	Ansvarsområde/ fylke/kommune
Fylkesmannen i Oslo og Akershus		
Christian Hillmann	22 00 36 35 901 52 571	Miljøvernavdelingen
Ellen Lien	22 00 36 62 984 05 669	Miljøvernavdelingen
Asle Stokkereit	22 00 36 68 951 70 510	Miljøvernavdelingen
Trond Løfsgaard	22 00 36 63 926 84 472	Landbruksavdelingen
Jonny Storbråten	22 00 37 35 995 68 777	Landbruksavdelingen
Fylkesmannen i Østfold		
Åsmund Fjellbakk	48060507	Miljøvernavdelingen
Torbjørn Kristiansen	94853285	Landbruksavdelingen
Rovviltnemnda		
Espen Ophaug	952 08 619	Oslo
Vibeke Limi	928 31 282	Akershus, nestleder
Siri Hov Eggen	977 67 238	Akershus
Siv Jacobsen	482 67 061	Østfold, leder
Erik Unaas	900 25 953	Østfold
Statens naturoppsyn		
Jan H. Wilberg	916 74 730	Rovviltansvarlig i Oslo, Akershus og Østfold
Mattilsynet		
Romerike, Oslo, Asker og Bærum tilhører avdeling Romerike, som nås på e-post: internpost.romerike@mattilsynet.no		
Felles sentralbord	22 40 00 00	

Fylkesmannens beredskapstelefon: **971 35 265**